

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za državsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pisem ne sprejemamo. Izdaja vsak četrtak. Narožnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.153. Telefon 3112

Dvajset let narodne svobode

Učiteljstvo in narodno obrambno delo — Dvajsetleten razvoj šolstva ob naši meji — Obmejno delo z gospodarskega in socialnega vidika — Klic po združitvi vseh resničnih rodoljubov k smotrenemu delu

Po dvajsetih letih

Ob dvajsetletnici našega narodnega osvobodjenja se slovensko učiteljstvo zaveda pravice in dolžnosti, da izpregovori v splošnem zboru slovenske javnosti tudi svojo besedo.

Pravico do te besede nam daje vse naše delo še izza časa, ko so tuji določali usodo našemu narodu, ko je slovensko učiteljstvo, kljub nemilim tokovom v tisočih in tisočih učilnicah in drugih izobraževalnih tribunah, gojilo narodno zavest, oblikovalo našo narodno dušo in sgradilo na gospodarskih in kulturnih temeljih naše domovine.

Pravico do uvaževanja vrednega mnenja nam daje zlasti naše tesno sožitje z vsemi plastmi slovenskega naroda in iz tega izvirajoče globoko poznavanje vseh njegovih teženj in hrepenenj. V nenehnem prizadevanju, služiti svojemu narodu ob vsakem koraku njegovega križevega pota, je spremljal slovenski učitelj naše ljudstvo ob vseh materialnih in moralnih naporih.

Naše poznavanje slovenskega življa, njegovih težav in potreb, nam nalaga dolžnosti, ki se jim v svojem čutu odgovornosti nikakor nečemo in ne moremo izogniti. V momentu, ko se vsa slovenska javnost pripravlja, da si v odkritosrčnem obračunu zbere vse aktivne in pasivne postavke zadnjih dvajsetih let, t. j. skoraj edine svobodne dobe v naši zgodovini, bi storilo učiteljstvo neodpustljiv narodni greh, če bi stalo na strani in bi iz svoje bogate izkustvene zakladnice ničesar ne prispevalo k prepotrebni objektivni bilanci narodnega stanja ob dvajsetletnici našega osvobodjenja.

Globoko se zavedamo, da ga ni stanu v Sloveniji, ki bi mogel iskreno trditi, da je storil v tej zadnji dobi vse, kar bi mogel storiti in kar bi bilo nujno potrebno, da se izvrši. Nešteto življenjsko važnih nalog nas čaka, in že bližnja bodočnost bo pokazala, ali smo sploh sposobni, da se jih lotimo z vsem potrebnim optimizmom in zatajevanjem vsakršnega stanovskega ali strankarskega egoizma.

Narodna zavest nas sili, da ob tem važnem razdobju opozorimo slovensko javnost na eno izmed najbolj perečih vprašanj naše ožje domovine, na vprašanje naših obmejnih krajev in narodno ogroženih predelov.

To vprašanje obstoja sicer samo zase, a je rešljivo le s celotno gospodarsko in kulturno organizacijo vsega slovenskega ozemlja. V kolikor so to naša najobčutljivejša mesta, zasluži posebno skrb in paznjo vsega naroda, kajti na teh mestih ne sme gledati naše ljudstvo temveč se mora čutiti srečnega in ponosnega čuvarja svoje domovine.

Na teh predelih žive onstran državnih meja v stalnih stikih naši bratje po krvi in duhu, zato pomenjata sreča in zadovoljstvo naših državljanov edino jamstvo za optimizem in vztrajnost naših neodrešenih zamejcev.

Slovensko učiteljstvo je vsak čas pripravljeno, da se postavi v delovno občestvo programatično zasnovanega dela.

Zato kličemo ob tej uri vse resnične rodoljube, da se strnejo v nepremagljivo falango ter ne klonajo kljub vsem težkostem in svoji veri, da trdna in smotrna volja premaga vse ovire in izvrši najtežje naloge.

Vsi politični dogodki, ki so se v zadnjih letih odigrali okrog naših mej, nam vpijejo glasen memento, da bodi v naših narodnih vrstah dovolj omahovanja in individualnih akcij, ter da zahteva skupna narodna zadeva skupnih, dobro premišljenih in pripravljenih ukrepov.

— I Ne kvarite naše mladine. Že šolarska mladina dostikrat gori od strankarske nestrpnosti do svojega bližnjega. — Naša mladina treba voditi k plemenitosti in lepemu vedenju! Ne smemo dopustiti, da bi navajali otroke na pota, ki jih vsi spoznavamo za slabo. Komur je le malo mar naša lepša bodočnost, naj spozna svojo krivo pot in naj se še na pravem času zave škodo, ki jo napravljajo otroke! Opozorjamo zato še enkrat: Ne kvarite nam otrok, ne kvarite nam mladine! »Edinost«, 9. VII.

— I Zahteve učiteljstva meščanskih šol. V resoluciji, sprejeti na kongresu meščansko-šolskih učiteljev v Sarajevu, zahtevajo učite-

lji, naj se z ozirom na dejstvo, da so te šole pokazale dobre uspehe, vsa šolska poslopja popravijo, da bodo odgovarjala pedagoškim in higienskim predpisom, da se čimprej izdajo spremembe in dopolnila zakona o meščanskih šolah, s katerim naj se uredi tako položaj me-

ščanskih šol, kakor tudi meščansko-šolskih učiteljev. Nadalje se zavzemajo za to, da poročene učiteljice še naprej dobivajo draginjsko doklado in da se vsem učiteljem vrne osebna doklada, ki je bila uvedena z uradnim zakonom iz l. 1931. (»Slovenec«, 6. VII.)

Gospodarski in socialni vidiki obmejnega dela

Slovenski narod se ne more bahati z zmagovalnimi bojnim pohodi, zgodovinski arhivi ne hranijo diktiranih pogodb, ki bi jih slovensko demokratično ljudstvo vsiljevalo kakemu sosedu, nima razkošnih grobnic narodnih vladarjev in velikašev; — samo na grobu velikega kralja Aleksandra I. Zedinitelja stoji skromna žara, napolnjena s slovensko zemljo, ki je izvir naše socialne misli, porajajoče se v borbi in trpljenju z velikimi in močnimi.

Slovenski človek ne predstavlja na zgodovinski poti oblastneža in zatiralca naprednih idej, nasprotno: kot zatiranec je s svojim tihim delom sodeloval pri vseh socialnih pokretnostih, ki so šli skozi evropsko zgodovino.

Slovenska socialna misel se je porodila v dobi kmečkih uporov, ko je začelo slovensko kmečko ljudstvo boj s tujerodnimi fevdalci. Revolucionarna romantika je kot univerzalna ideja svojega časa utrjala socialno miselnost v politiki in jo poveljevala v umetnosti, dokler ni zmagala demokracija nad fevdalno samodržnostjo. V dobi narodnih taborov je slovensko ljudstvo, prežeto demokratičnimi načeli, zahtevalo svoje politične pravice. Po Kreku in Vošnjakih se je boril slovenski narod za gospodarsko in socialno izboljšanje, zavečujoč se, da mu v borbi z narodnimi zatiralci ne sme manjkati trdna gospodarska osnova.

Gospodarska in socialna osnova, podkrepljena z nacionalno mislijo, je bila v vseh dobah najjačša opora v borbi slovenskega življa s tujimi zatiralci.

Stoletno pripadništvo slovenskega ozemlja k avstrijski državi je izoblikovalo svojevrstno, avstrijski državi primerno, gospodarsko strukturo in povezanost slovenskega agrarnega gospodarstva z avstrijskimi trgovskimi in industrijskimi središči. Slovensko gospodarstvo je imelo v dolgih stoletjih vedno le smer navzven proti meji, nikoli ni iskalo središča in ureditve samo v sebi.

H gospodarskim središčem so se prilagajale prometne prilike. Slovensko obmejno ozemlje je prometno mnogo ugodneje povezano z inozemskimi središči kakor z lastno notranjostjo.

Gospodarsko izživiljanje izven slovenskega področja in prometna povezanost s tujimi centri je rodila na meji nacionalno indiferentnost: polagoma se je pretakal tuji kulturni vpliv med slovensko obmejno ljudstvo.

Z osvoboditvijo Slovencev in s priključitvijo k Jugoslaviji se je ločilo z novimi mejami slovensko obmejno ozemlje od avstrijskih centrov. V prvi povojni dobi tega nismo čutili, ker je vladala svobodna trgovska politika, ki je še nadalje vzdrževala gospodarske stike s slovenskim obmejnim ozemljem. Gospodarski stiki naših agrarnih predelov z inozemskimi industrijskimi središči so ustvarili v prvih povojnih letih pravo gospodarsko konjunkturo. V tej dobi smo z nesmotrenim nacionalnim delom zamudili gospodarsko organiziranje in prometno povezovanje z notranjostjo.

Gospodarska kriza in avtarktične gospodarske težnje sosednih držav so zarezale v naše slovensko obmejno gospodarstvo globoke rane, ki zevajo ob dvajsetletnici samostojne države in kličejo po pomoči.

Obmejno učiteljstvo je spoznalo v teh kritičnih dneh vso nesmiselnost prerekanja med preživelimi političnimi ideologijami, ker je ta borba vcepila v slovensko ljudstvo mnogo sovraštva in je povzročila razcep v vaškem življenju, ki onemogoča tudi koristne gospodarske akcije. To nespornost je škoduje zlasti nacionalnim prizadevanjem na meji. Slovensko učiteljstvo želi in zahteva v imenu narodnih interesov depolitizacijo gospodarskega in nacionalnega delovanja ob meji.

Obmejno učiteljstvo čuti, kako potreben bi bil Slovencem narodni program, ki bi po svoji vsebini zajel in reševal v sebi vsa življenjska vprašanja, ki zadevajo naš narod. Novi program mora pokazati življenjsko silo

slovenskega naroda, ko hoče najti svojo rešitev iz današnjih nepovoljnih prilik; z njim se mora izvršiti nov vzpon v življenju slovenskega naroda, saj se mora ob takim programu okreniti pogled obmejnega prebivalstva proti slovenski sredini ter povezati po dolgih stoletjih raztrgani slovenski narod v kolektiv, ki ga mora prevevati demokratična miselnost, gospodarska in socialna pravičnost.

Ob dvajsetletnici lastne države, ki je zrasla iz borbe in krvi naših prednikov, se priključuje slovensko obmejno učiteljstvo vsem borcev za demokratično, gospodarsko in socialno pravično ureditev slovenskega naroda, spoznavajoč, da so to najjačše nacionalne osnove, ki so utemeljene v sodobnem življenjskem toku.

— I Predlogi šolskih nadzornikov v vrbski banovini. V Banja Luki je bila v torek končana tridnevna konferenca sreskih šolskih nadzornikov iz vrbske banovine. Ugotovitve posvetovalnj so navedene v obširni resoluciji, ki bo predložena prosvetnemu in drugim prizadetim ministrstvom. Resolucija zahteva, da se mora učni načrt za osnovne šole bolj prilagoditi potrebam življenja in načelom sodobne šole. Čimprej naj se uvedejo enotni državni učbeniki. Telesno vzgojo učencev naj vodijo vojaški referenti in njihovi zaupniki. Za siromašne učence naj se osnujejo primerni podporni fond in zlasti povsod odprejo šolske kuhinje; šole potem bi se smele ostro kaznovati starši, ki otrok ne pošiljajo redno v šolo. — Končno predlaga resolucija, naj se ukinejo sprejemni izpiti za srednje šole, ker so brez smisla in obenem škodljivi za

Šolstvo in učiteljstvo na naši severni meji

Sestavni del naše narodne obrambe je vprašanje naše šole, njene zunanje in notranje organizacije ter položaja učitelja. Ob dvajsetletnem jubileju in manifestiranju našega narodnega hotenja in stremljenja se ozirimo tudi na ta vprašanja in jih v kratkem osvetlimo brez pretiravanj, brez olepšav in prikrivanj; kajti le na ta način bo letošnji jubilej služil tudi za osnovo novemu in pozitivnejšemu obrambnemu delu na naši severni meji. Manifestacija naj ne služi zgolj obujanju spominov, temveč naj bo obenem opomin sistematičnemu delu.

Ko je pred 20 leti pod silo tedanjih razmer in zaradi naše nepripravljenosti močnejši zakolčil mejnike sredi našega narodnega telesa, se je že mislilo, da je raznarodovalno delo našega življa in s tem narodno-obrambno prizadevanje tostran meje izgubilo na svoji ostrini. Prevladovalo je to mnenje predvsem v notranjosti naše zemlje in to v vrstah naše javnosti, kakor v vrstah poluradnih in uradnih krogov. Naivnosti in nepoznavanju dejanskega stanja na naši meji imamo pripisovati, ako stojimo glede naše narodne obrambe na isti stopnji, kakor smo končali 1918. leta.

Res je, da so se vrstili v teh dvajsetih letih občni zbori narodno-obrambnih društev in organizacij, da so se vršile tu pa tam manifestacije in protestna zborovanja, res je, da je od časa do časa objavljeno dnevno časopisje resolucijo obrambnega značaja, kjer se je opozarjalo našo javnost in merodajne činitelje o vedno bolj ogroženem položaju našega ozemlja in življa ob meji; je pa tudi res, da je vse to delo, manifestiranje in protestiranje ostalo več ali manj interna zadeva pripadajoče organizacije ali manjše skupine ljudi brez tesnejše medsebojne povezanosti in tudi tu ni manjkalo medsebojnega strankarskega trzanja in prestižne politične rivalitete. Širše narodne sloje to delo ni vzdramilo. Kako tudi?

V splošnem se je narodno-obrambno prizadevanje reduciralo na šolsko in prosvet-

VSEBINA:

Po dvajsetih letih.

Gospodarski in socialni vidiki obmejnega dela.

Šolstvo in učiteljstvo na naši severni meji. Maribor — ognjišče za notranjo preosnovo našega šolstva.

Narodno-obrambni namen manifestacijskih učiteljskih zborovanj.

Kratek oris dela učiteljske organizacije za obmejne in narodno mešane kraje.

Razstava »Pedagoške centrale« v okviru kulturne razstave »Maribor 1918.—1938.«

Splošne vesti. — Osebnosti. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Učiteljski pevski zbor. — Stanovska organizacija JUU.

ugled osnovne šole in učiteljstva, in pa, naj se šolski nadzorniki razbremenijo nepotrebnega birokratičnega dela. »Jutro«, 16. VII.

— I Avstrijske novice. Svetovnoznani učenjak Sigmund Freud, profesor psihoanalize, je zaradi novonastalih razmer zapustil Dunaj in se preselil v London. »Delavska politika«, 11. VI. 1938.

— I Pravilnik za obmejni in manjšinsko-šolski odsek priobčuje Mariborski »Večernik«, »Jutro« od 15. VII.

— I Informativen članek o srednjih, učiteljskih in meščanskih šolah Puljske pokrajine je izšel v »Istri«, 14. VII.

— I Poročilo o zborovanju Slomškove družbe prinašata »Slovenec« in »Slovenski dom« od 6. VIII.

— I Nove meščanske šole se otvorijo v Domžalah, Gornji Radgoni, Kranju, Slovenskih Konjicah. (Razni listi.)

— I Koliko časa še... Uvodnik, ki je izšel pod tem naslovom v »Učiteljskem tovarišu« ponatiskuje v celoti »Naš Glas« od 1. avgusta.

— I Proforsorsko društvo je v tem letu število 3696 članov, organiziranih je v 10 sekcijah in v 214 pododborih. Organiziranih je 74 % profesorjev v državi (vseh je 4986). Največji odstotek organiziranih ima banjaška sekcija (93 %) in beograjska (89 %), najmanj pa ljubljanska (51 %) in splitska (55 %). »Glasnik proforsorskega društva« je bil letos tiskan v 3850 izvodih. (»Slovenec«, 8. VII.)

no delo ob meji. Smatralo se je pač, da je narodna zavest abstrakcija, ki jo je možno priučiti in pridobiti z lepimi nagovori in navdušenji. Zaradi tega je tudi po večini to delo slonelo na obmejnem učiteljstvu in na šoli.

obmejnih krajev. Rezultat je bil za nas katastrofalen. Številne slovenske družine so prijavile svoje otroke v te nemške manjšinske razrede.

Kdo nosi krivdo za to? Ali mogoče učitelj? Učitelj je tisti, ki v obmejnih predelih vsak dan opazuje to našo skelečo rano; ta je tudi poleg duhovnika navadno osrednja sila v društvih, organizacijah itd., radi tega priznamo — ker hočemo biti objektivni in odkriti — da leži del krivde tudi na nas; to pa le subjektivno, da bi kazali na prave vzroke in opozarjali merodajne kroge na zlo pri korenini. Kakor je slovensko učiteljstvo brez obotavljanja stopalo v prvih vrstah za Maistrovo zastavo v letih 1918, in 1919, ter skupno s slovenskim duhovništvom organiziralo na njegov poziv krajevne narodne svete in krajevne narodne straže, tako je tudi po teh letih prvo dvignilo svoj klic po narodni obrambi. V okviru svoje stanovske organizacije smo l. 1922. osnovali poseben odsek za obmejno in manjšinsko šolstvo, kjer smo postavili tudi glavni smoter odseku: »Najti bazo, na kateri bi lahko strnili vse duhovne, moralne in gmojne sile k vzajemnemu, nadstrankarskemu in sistematičnemu obmejnemu vsekulturnemu delu«.

Ko je z državno in politično spremembo onstran naše severne meje nastopila pojačana opasnost za naš obmejni življenjski, se je šele zganila širša javnost. Zopet je bilo učiteljstvo med prvimi, ki je s svojim vzgledom in s svojim načrtom kazalo pot stvarnejšemu narodno obrambnemu delu. Predpogoj vsakemu nadaljnjemu načrtnemu delu je temeljito poznavanje gospodarskih in socialnih pri-

lik obmejnega prebivalstva. Zato si je učiteljsko združeno v »Učiteljskem pokretu«, izdelalo tozadevni študijski načrt, po katerem je skupno z odsekom za obmejno šolstvo zbiralo podatke o gospodarskih in socialnih prilikah na naši meji. Plod tega dela je bila posebna številka »Prosvete«. Tu se je v jasni luči pokazala nujna in upravičena zahteva, ki jo ponavljamo že 20 let in velja prvenstveno za obmejno učiteljsko:

stalnost v službi in na mestu;

kajti samo učitelj, ki mu je zagotovljena stalnost na mestu, bo lahko do dobrega spoznal prilike, težnje in zahteve šolskega okolja in na osnovi tega gradil svoje delo v šoli in izven šole ter opozarjal javnost in merodajne kroge na potrebe in nedostatke obmejnega prebivalstva.

Le gmotno zasiguran učitelj, ki ga ne bo morila dnevna skrb za obstoj sebe in svoje družine, bo lahko z nasmehom in veseljem posvetil vse svoje sile šoli, mladini in narodno-obrambnemu delu. Z ozirom na težke terenske prilike in gospodarsko siromašne naše obmejne predele, je nujno, da se

zboljša gmotni položaj obmejnega učitelja.

S položajem učitelja na naši meji je tesno povezan položaj šole. Odsek za obmejno šolstvo je na osnovi anketnih pol proučil položaj tega šolstva. V obmejnih srezih Dravograd, Maribor, levi breg, Ljutomer, Murska Sobota in Dolnja Lendava je 33.812 šolo obiskujočih učencev (5000 učencev več kot pred letom 1918.); ti učenci so razdeljeni v 669 razredov (prirastek 250); šol je 148, učnih sob pa 486. Te učence poučuje 609 učiteljev. Tako pride na eno učno sobo 70, na enega učitelja pa 55 učencev.

Po ugotovitvi sodobnih vzgojnih in učnih načel ne sme priti na enega učitelja več kakor 40-45 učencev, da bo vzgoja in pouk plodonosen in uspešen. V prvi vrsti bi bilo potrebno upoštevati to dognano načelo v naših obmejnih šolah, posebno še, ker se onstran meje to načelo ne zanemari. In kako je v tem pogledu pri nas? Poprečno 55-60 učencev pride na enega učitelja. Če uspehi niso taki, kakršnih je želeli, potem ne leži krivda v učitelstvu, temveč v tej objektivni činjenici. Najmanj 60 učiteljev je še neobhodno potrebnih.

Ista slika se nam pokaže v pogledu šolskih stavb. Vsaj v obmejnem pasu bi morale biti šolske stavbe v povoljnem stanju, če že ne vzorne. Tako pa pride na eno učno sobo 70 učencev. Nujno je potrebnih še najmanj 23 novih šol, 211 novih učnih sob, 49 novih oddelkov. Tako je stanje in take so potrebe.

Radi svojih izredno važnih obmejnih prilik zahteva naše obmejno šolstvo vse večje upoštevaje, kakor pa šolstvo v notranjosti in to v finančnem, upravnem, vzgojnem in učnem pogledu ter mu je priznati prvenstvo v toliko, da bo ono na višji ter nam bo ob primerjanju z vzornim šolstvom onstran meje v ponos in vzgled.

Mnogoletnemu prizadevanju obmejno-šolskega odseka za strnitev vseh narodnih sil k združenemu narodno-obrambnemu delu je v začetku letošnjega leta sledil prvi sestanek skupno z zastopniki narodno-obrambnih in glavnih kulturnih organizacij: Obl. odbor Narodne obrambe v Mariboru, podružnice CMD., podružnice Slov. Straže, Braniborja, Narodno-obrambnega odseka Sokol, župe Maribor, zastopnikov mariborske prosvetne zveze in Zveze kult. društev.

Maribor — ognjišče za notranjo preosnovo našega šolstva

(K razstavi »Pedagoške centrale« na »Mariborskem tednu«)

V dneh, ko Maribor in vsa severna Slovenija za 20-letnico Jugoslavije kažete svoje s trdom prepojeno kulturno in gospodarsko snovanje, ne smemo spregledati težino problema obmejnega šolstva.

S posebno udarnostjo je bil v prvih mesecih leta 1919. izvršen prevzem vsega prej nemškega in utrakvističnega šolstva ob severni državni meji. Pričela se je nacionalizacija, ki bi naj v kratkem času udeležila napore

V idiličnem prividu rodoljuba se je v dveh decenijah zelo zapostavljalo reševanje ekonomskega in socialnega vprašanja obmejnega ozemlja, s tem nedostatkem pa je bila zelo otežkočena zunanja preosnova naše šole v obsegu, kakor bi si ga vsi želeli. Borba za »manjšinske razrede« ima svoje vzroke v gospodarskem osvajanju našega

in dokler s proučevanjem ekonomskega in socialnega stanja obmejnega ozemlja ne bomo znali postaviti jez proti potujčevanju, tako dolgo o idealnih šolah ne bomo mogli govoriti! Slovensko učiteljsko se tega zaveda in je v zadnjem času na novih potih smotrnega obmejnega dela.

Vzporedno z zunanjo preosnovo šolstva mora prodirati težnja za notranjo reformo. Vendar so tudi v tem pogledu odločilne stopnje gospodarskih sil in njim ustrezajoča socialna in pravno-politična ureditve družbe. Značilno za poveljno dobo je prizadevanje za »novo šolo« v onih državah, kjer koli so pri zakonodaji odločevali zastopniki delovnih plasti. Vzgojni cilji in izobrazbeni ideali so se oblikovali skladno z zakonitim razvojem. Po vojni prevladuje

socialno - vzgojni ideal,

t. j. »spojitev individualnega in solidarnega človeka, da bi mogli doseči socialno preosnovo človeka - posameznika, družbe in socialno gospodarskih razmer. Nov tip človeka naj bo: notranje močen, pravilnostno usmerjen, oseb-

Pri delu tega odbora so zastopniki učiteljske vrste zopet v polni meri svojo dolžnost ter v glavnem prispevali s stvarnimi delovnimi pobudami. Ta odbor je podprl predstavo učiteljskega obmejnega odseka na kraljevsko bansko upravo, predlagajoč načrtno izboljšanje obmejnega šolstva z letnim prispevkom najmanj 500.000 din za zgraditev vsaj ene šole v vsakem obmejnem srezu letno, odpravo manjšinskih razredov v skladu z zakonom pri učencih iz narodnostno-mešanih zakonov oziroma renegatov, redno zasedbo vseh obmejnih šol skozi vse leto z vsemi učnimi močmi v skladu z zakonom, zaščito in primerno nagrado obmejnemu, izven šole narodno in kulturno - delujočemu učiteljsstvu, ureditev lastništva prekmurskih šol, ki so še last verskih občin, odobritev višjih postavk v šolskih proračunih obmejnih šol in sicer radi velike socialne bede za oskrbo učil vsem učencem, radi važnosti zvišanje zneska za knjižnice, radi uspešnega šolskega dela, večje zneske za notranjo opremo šole in radi zdravja učencev in javnega ugleda, večje zneske za kurivo in dostojno vzdrževanje šolskih poslopij. Tej predstavi je bila priključena tudi sreska šolska statistika s potrebnimi komentarjem.

Vsak posameznik je nemočen, kakor je tudi nemočna posamezna organizacija ali društvo za uspešno delo v našem obmejnem kraju. Vsi skupaj smo pa dovolj močni, da nadoknadimo nedostatke in dohitimo, kar smo v dvajsetih letih zamudili. Čas je, da začnemo!

Učitelj bo med prvimi, ki bo prijel za delo!

—t Že veste, da je »Pelikan« kreda najboljša? Samo s »Pelikan« kredo se najlepše piše, zato vam jo zelo priporočamo. Kreda je spravljena po 12 kom. v 1 škatlici, 8 škatlic v skupnem ovojju.

—t Po delu počitek, združen z razvedrilom in svežostjo! Oboje vam v obilni meri nudi Slodnjakova knjiga »Neiztroheno srce«, v 2 delih. V platno vezana 180 din, v polusnj 220 din. Naročila sprejema knjigarna Učiteljske tiskarne in Ljubljani in njena podružnica v Mariboru.

—t Kdor se hoče iz srca nasmejati, bo šel takoj v Knjigarno Učiteljske tiskarne in si bo kupil Robovega: »Desetega brata«. Broširana knjiga stane 40 din.

—t Ne pozabite naših bratov onstran meje in naročite Kramolčeve »Koroške slovenske narodne pesmi« za eno, dvo- in troglasen mladinski zbor in klavir. Cena zvezku 24 din.

—t Kdor je štedljiv, piše izključno s »Kutis« svinčniki. Dobijo se samo v knjigarni Učiteljske tiskarne v Ljubljani in njeni podružnici v Mariboru. »Kutis« v petih trdotah. Cena komadu samo 1 din.

—t Naročajte vedno več skupaj. Pri naročilih pod 5 din imamo izgubo radi poštne in drugih stroškov. — Uvažujte našo prošnjo, v vašo in našo korist.

—t Ali poučujete gosli? Vzemite Karla Pahorja 100 slovenskih napevov v 5 zvezkih za dvoje gosli. Vseh pet zvezkov stane le 60 din. Založba Učiteljske tiskarne.

—t Zemljevid kamniškega sreza dobite za 180 din, istega nalepljenega na platno za 220 din. Nobena šola bi ne smela biti brez njega!

no živ, človečansko čuteč in socialno dejaven človek« (dr. Stanko Gogala).

Ogromni razmah tehnike in temu primeren razvoj gospodarstva sta ustvarila v zadnjih desetletjih popolnoma nov svetovni položaj, zato ni čuda, če so se za preosnovo vzgoje odločili tudi oni, ki vzgojnih ciljev in izobrazbenih idealov niso spremenili, pač pa jim je šlo predvsem za didaktične spremembe.

Leta 1921. se je v »Učiteljskem društvu za Maribor in bližnjo okolico« ustanovil »Pedagoško-didaktični odsek«, ki si je nadel nalogo, da proučuje nova vzgojna stremjenja, seznanja z njimi učiteljsko in s tem uvaja novo vzgojo v naše šole. Učitelji mariborskih ljudskih in meščanskih šol so se z vsem oklenili te ustanove, ki je pričela naročevati iz inozemstva revije in knjige. Pozneje se je odsek preosnoval v »Pedagoško-didaktični krožek«, ki je pod vodstvom prof. Gustava Šliha nastopal samostojno ter prirejal tečaje, debatne večere in pedagoške tedne. Delokrog društva se je razširil tudi v »provincio« ter je bil dolgo let (do ustanovitve »Pedagoškega društva« v Ljubljani leta 1935.) edini pedagoški forum v Sloveniji.

Ali je le slučaj, da se je pričelo živahno pedagoško delo baš v severnem delu Slovenije? Menim, da je že pok. ravnatelj Schreiner ustvaril neko tradicijo za pedagoško snovanje v Mariboru. Saj so baš nekateri njegovi učenci postali prvi glasniki za nova pota. Mnogo pobud za intenzivnejši študij moderne pedagogike je dajalo prav gotovo obmejno okolje. Kajti onstran državnih mejnikov je bila v prvem letu po vojni »delovna šola« — uzakotnjena! Četudi je v začetku bilo mnogo nepotrebnega posnemanja in presajanja tujih metod v naše šole, vendar »Pedagoško-didaktični krožek« ni zamudil prilike, da je prikazoval notranjo preosnovo šolstva kot sodobno svetovno stremljenje, ki se mora prav tako uresničiti tudi pri nas. Leta 1925. je krožek v prvem pedagoškem tednu javnost seznanil s »šolsko reformo«. Udeležencev je bilo 800,

kar je bil za takratno dobo svojevrsten rekord.

»Maribor je postal žarišče šolske reforme!« Tako so pisali časopisi; v resnici smo bili še daleč od ciljev!

Leto pozneje je slovenska javnost prvič slišala nove poglede o »Duševni rasti otroka«. Prišlo je že 1200 poslušalec! Propaganda »nove šole« pa je segla od sreza do sreza. Krožek je pod vplivom razmer razširil delokrog na vso Slovenijo, zato se je preimenoval dne 17. junija 1927. v

»Pedagoško centrale«.

Včlanila se ji je večina učiteljskih društev v takratni mariborski oblasti, pa tudi mnogo posameznikov iz ljubljanske oblasti, ki ni imela sličnega društva.

Idejni in praktični program prof. dr. Fr. Zgeča je l. 1928. pomenil za »Pedagoško centrale« razširjenje in poglobljenje prvotnega programa »Pedagoško-didaktičnega krožka«:

1. organizacija pedagoškega dela;
2. proučevanje vzgojnih problemov in znanstvenih izsledovanj v psihologiji, sociologiji, pedagogiki in didaktiki;
3. samostojno izsledovanje psiholoških in pedagoških dejstev;
4. ustvarjanje stikov med šolo in domom;
5. propagiranje sodobnega vzgojnega dela v šolah vseh vrst.

Neposredni vpliv »Pedagoške centrale« se je v prvih letih razširil tudi na domačo pedagoško književnost. »Popotnik« in »Slov. šolska matica« sta se stavila v službo idej »Pedag. centrale«, pa tudi »Jugoslovansko učiteljsko združenje, sekcija v Ljubljani« si je poleg stanovitve borbe osvojilo načela za preosnovo šolstva, kakor jih je postavila »Pedag. centrale«. Vzajemno delovanje vseh teh ustanov je bilo v prid celotnemu slovenskemu šolstvu, ki se je pričelo organizirati po enotnih smernicah »Pedagoške centrale«. Vendar je pozneje politično strankarstvo marsikaj razdejal. Povsem strokovni problemi so se v šolstvu tretirali prvenstveno po strankarsko-politični pripadnosti ali svetovnonazorski

opredeljenosti predlagateljev, zato so nastopili časi, ko »Pedag. centrale« ni mogla razviti polnega vpliva navzven. Organizirala je doslej sedem pedagoških tednov za starše, pet počitniških tečajev za učitelje, več študijskih ekskurzij v inozemstvo, lani pa je pod devizo »Vse za otroka« izdala prvi »Roditeljski list«, ki se je s 5000 izvodih lepo uvedel med Slovenci. Knjižnica šteje 2162 knjig.

Žal se »Pedagoški centrale« ni posrečilo priklicati v življenje vsaj eno šolo, kjer bi se sodobna vzgojna in učna načela izvajala dosledno v praksi. Taka »poizkusna šola« bi se bila morala realizirati v Mariboru, dobila jo je pa — Ljubljana!

»Pedagoška centrale« bo svoj razvoj in napredek pokazala na razstavi »Mariborskega tedna«. Njen član Julij Kontler je na svojstven način z 20 grafikoni ovčeval vse faze društvenega dela. Slike naj nazorno pokažejo, da je Maribor kot prvo žarišče za notranjo šolsko preosnovo lepo uspeval, želimo le, da svoje poslanstvo nadaljuje s tem, da svoje uspehe premeri in preceni ter svoja izkustva uspešno prouči in utrdi za bodočnost!

Poleg snovanja »Pedagoške centrale« moramo omeniti »Učiteljski pokret«, odsek JUU, sekcije v Ljubljani, ki si je — izhajajoč iz Maribora in severnega obmejnega ozemlja — nadel hvaležno nalogo, da hoče s proučevanjem življenjskih razmer šolske mladine prispevati k notranji preosnovi naše šole odločilen delež, kajti šele z odkrivanjem gospodarskih in socialnih razmer bo mladinslovnost analiza mogla koristiti tudi šolskemu delu. Prepričani smo, da bo tudi to delovanje prizadevanja za izboljšanje šole krepko podprlo. Posebna zadruga »Pedagoški tisk« je izdala že programatično knjižico »Slovenska šola in učitelj« (M. Mencej), ki jo priporočamo!

Samo nekaj splošnih potez pedagoškega dela je tukaj nakazanih! Velika razdalja je še do končnega cilja. Vendar vidimo, da Maribor s svojimi poborniki dela! Naj bi to delo bilo deležno tudi — obilnih sadov!

E. V.

Narodno obrambni namen manifestacijskih učiteljskih zborovanj

Slovensko učiteljsko združeno v svoji stanovski organizaciji, se je vedno bavilo z narodno-obrambnimi vprašanji in jim je posvečalo na svojih zborovanjih še posebno pozornost. Praktično delo ob naši meji, spoznavanje narodnih potreb in stalna želja po rešitvi perečih problemov naše države in narodnostne meje, vse to je dajalo učiteljskemu stalne pobude za predavanja, sklepe in resolucije. Le žal, da vsa ta prizadevanja učiteljskega niso našla zadostno zanimanje javnosti in upoštevane na merodajnih mestih. Prav iz tega razloga, in ker se je pokazala v zadnjem času še večja potreba po takim delu, potreba po združitvi vseh naših sil za obrambo narodnega značaja naših obmejnih krajev, je začelo učiteljsko prirejati večja manifestacijska zborovanja z narodno-obrambnim značajem.

V preteklem šolskem letu, za naše obmejno ozemlje najbolj perečem in lahko rečemo tudi zelo nevarnem razdobju, so bila sklicana tri velika učiteljska zborovanja, na katerih je sodelovalo po več učiteljskih društev. Ta zborovanja so bila manifestacijska in posvečena narodno-obrambnim in obmejno šolskim vprašanjem.

V Mariboru se je vršilo 11. decembra 1937. zborovanje sreskih učiteljskih društev Maribor mesto, Maribor desni breg, Maribor levi breg, Sv. Lenart, Dravograd, Slov. Bistrica in Ptuj. Sedem učiteljskih društev se je s približno 600 člani udeležilo te manifestacije za našo mejo v Mariboru in poleg stanovskih zadev razpravljalo tudi o narodno-obrambnih vprašanjih.

Učitelj Mirko Vauda je zborovalcem predložil, kako se odtujuje slovenska zemlja in kako prehajajo naša posestva v nemške roke. Predložil je zborovalcem posebno obmejno spomenico, ki naj bi jo poleg učiteljske organizacije osvojile tudi vse politične organizacije, vsa narodno-obrambna društva in vsi vplivni činitelji, ki naj bi posredovali, da pride pred zakonodajni forum, ker je važna in nujna za utrditev naše meje z vsem njenim zaledjem. Spomenica je bila z velikim navdušenjem sprejeta.

Na tem zborovanju so bile iznešene tudi sledeče ugotovitve:

V političnih srezih Maribor levi breg, Maribor desni breg in Dravograd je 24.389 šolskih otrok s 499 oddelki in samo 460 učnimi močmi. Manjka torej samo v teh treh srezih 39 učiteljev.

V omenjenih srezih primanjkuje 18 novih šolskih zgradb, 47 prezidav šolskih poslopij pa je nujno potrebnih.

Stanje obmejnega šolstva kliče po nujni ureditvi, po opremljenosti, po oskrbi obmejnih šolskih otrok s šolskimi in življenjskimi potrebščinami ter po socialni in nacionalni zaščiti obmejnega življa.

Zborovanje je v imenu CMD pozdravil upokojeni šolski nadzornik Tomažič, ki je tudi kratko očrtal delo CMD za obmejne šole in učence, popisal vrednost darov za letošnje obmejne božičnice.

Sprejeta je bila tudi sledeča resolucija:

1. Oblasti naj pri podeljevanju subvencij upoštevajo predvsem potrebe obmejnih šol in šol v narodno-mešanih krajih tako, da bodo lahko v vsakem pogledu opravljale svoje naloge v korist našega naroda.
2. Spoštujemo sedanjo državno mejo, vendar pa ne moremo pozabiti na brate onkraj nje, ker ne more biti državna meja hkrati tudi kulturna meja. Zahtevamo manjšinske pravice onkraj meje v isti meri, kakor jih uživajo manjšine v naši državi.

Velike manifestacije obmejnega slovenskega učiteljskega v Murski Soboti 14. maja se je udeležilo članstvo dvajsetih učiteljskih društev. Nad 800 učiteljev in učiteljic se je najprej poklonilo na ondodnem pokopališču borcem, padlim za osvobodjenje Prekmurja, nato se je vsa množica učiteljskega podala na zborovalni prostor. Trije predavatelji, učitelji Antauer, Gumilar in Kokolj so natančno očrtali narodne, socialne in gospodarske, kakor tudi šolske prilike v Prekmurju, ki je v vsakem pogledu najbolj prizadeto in predstavlja tudi danes neresen obmejni problem naše domovine. Da je temu res tako, priča na tem zborovanju sprejeta resolucija:

Smatramo, da je neobhodno potrebno takoj pristopiti k ureditvi osnovnih pogojev za neoviran razvoj šolstva in za napredek narodne kulture, pri čemer je treba posebej upoštevati obmejne kraje in razmere. Med osnovne pogoje spada ureditev obmejnega šolstva: gospodarsko, socialno in narodno osiguranje obmejnega življa; obmejna šolska poslopja naj tudi po svoji zunanosti oznanjujejo pones in dostojnost svojega zvanja.

Namen vseh teh manifestacijskih učiteljskih zborovanj je bil zainteresirati prav vse učiteljsko, predvsem pa vso javnost, za pereče narodno-obrambne probleme in jih skušati spraviti v štadji sistematičnega reševanja in urejanja.

Dnevno časopisje je poročalo o teh velikih učiteljskih zborovanjih in objavljalo tudi njih potek in sklepe. Javnost je torej bila informirana; učiteljsko je samo sodelovalo, ker se pač v ogromni večini že od nekdanj najintenzivnejše bavi z narodno-obrambnim delom. Ob praznovanju dvajsetletnice narodne svobode pa se morajo najti tudi sredstva, da bo vse to prizadevanje in delo rodilo zaželjene sadove.

Najboljši trboveljski premog, suha bukovna drva, bukovne odpadke nudi tvrdka

„KURIVO“ družba z o. z.

Tyrševa cesta 31 Telefon 34-34